

גם על הדרכים ביבשה יש ללמד הרבה מתוך תיאורי המסעות. תמונות בהירות ניתנו על הבטחון בדרכים ועל האמצעים שהיה צורך לאחוז בהם כדי לאפשר נסיעות ארוכות בלי סכנת נפשות, ואף אמצעי הנסיעה והרכיבה מתוארים במדה מספיקה; אלא שכך הידיעות הללו מפוזרות בחומר המתאר את סיוריו בארץ. התייר היה גיאוגרף מבטן ומלידה בלי שיכין עצמו לכך, רציונליותו מבצבצת בכל תג ותג שביומן, חריפות שכלו וטביעת עינו וזהירותו במסירת הדברים הן אבני השתיה שלו. יותר משהוא משתמש בידיעותיו הספרותיות, הוא סומך על מה שעניו רואות. עמידתו הגופנית כנגד פגעי הזמן והדרכים היא איתנה, ומה גם בדרכים פרימיטיביות שבימים ההם. המהירות שבה הוא "מסתדר" ומתאים עצמו לכל מצב היא מפתיעה. הוא לן באהלים ובצריפין או אפילו תחת כפת השמים באין קאנים במקום.

כמלומד ידע להשתמש בלשונו העברית לשם כתיבת דברי חולין באופן מזהיר. הוא היה אח לנוסעים האיטלקים הרבים בני סוף המאה הט"ו וראשית המאה הט"ז, אנשים שנסעו לצרכיהם ותיארו בצבעים חיים ובקווים נכונים את הארצות שסירו.

זוטרות

הידיעה הראשונה אודות עתיקות יהודיות בשיך אבריק

מאת א. ל. סוקניק

בקשר עם חפירות החברה העברית לחקירת א"י ועתיקותיה בשיך אבריק חפצתי לציין כאן את הידיעה הראשונה בספרות הארכיאולוגית על עתיקות יהודיות במקום זה.

בשנת 1903 בשלחה משלחת מטעם החברה המזרחית הגרמנית (Deutsche Orient Gesellschaft) שבה השתתפו ה"ה תירש (Thiersch) והולשר (Hölscher) לפיניקיה ולארץ-ישראל לשם בדיקת המונומנטים העתיקים בשתי הארצות הללו למען לבחור בנקודה מתאימה שחברה זאת תחפור בה אח"כ. נסיעתם של שני החוקרים נמשכה מראשית אפריל עד סוף אבגוסט בשנה ההיא. החכמים הנ"ל הגישו אח"כ לשולחיהם את הדו"ח שלהם, שחלקים ממנו נדפסו בשנת 1904 בידיעות החברה המזרחנית.¹

H. Thiersch und G. Hölscher, *Reise durch Phönizien und* (1
Palästina, MDOG No. 23, September 1904

בין השאר העירו או החוקרים הללו את החברה המזרחנית על המצב המדאיג של חורבות בתי הכנסת העתיקים בארץ-ישראל, המצריך לפי דעתם, חקירה תכופה של השרידים הללו. כתוצאה מהדו"ח הזה נגשה החברה הנ"ל בשנת 1905 לחפירת בתי הכנסת על ידי ה"ה הילר, ווטצינגר וקהל⁽²⁾.

בין שאר הדברים מוסרים תירש והולשר את הידיעה דלקמן:
ליד שייך אבריק ראינו מספר של קברים יהודיים, שאחד מהם נפתח זה לא מכבר. ציוריו הגסים במקצת וכן אופי הכתב מראים על התקופה הרומית. לפי הכתובת היה הקבר של

„בנימין בר יצחק רבן תורה“⁽³⁾.

מלבד העובדה כשהיא לעצמה, חשוב בידיעה שנמסרה על ידם נוסח הכתובת וביחוד התואר „רבן תורה“ הנזכר כאן בפעם הראשונה באפיגראפיה היהודית. ביחס לתואר זה העירני ידידי הר"ש ליברמן על פיסקה בירושלמי חגיגה, ע"ג, ע"ב: „אחר הציץ וקיצץ בנטיעות. מני אחר? אלישע בן אבויה שהיה הורג רבי תורה.“ כנראה שבירושלמי מופיע התואר הזה בלשון רבים, והיחיד הוא „רבן תורה“. כתואר דומה לזה, ויתכן שבמדרגה פחותה ממנו, יש לראות את הביטוי שבירושלמי ברכות ב', ע"ד: „כדי שישמעו חבירי תורה. ומה היו חבירי אומרים“ וכו' (ראה ליברמן, „תיקוני ירושלמי“, תרביץ שנה ב', ע' 106).

(2) כפי שספר לי המנוח מר ג'ימס סימון בראשית שנת 1931 נתן הוא את האמצעים, שנדרשו לחקירה זו לחברה המזרחנית הגרמנית.
(3) שם, ע' 14 ואילך.

שם קדמון למדבר סוריה *

מאת ח. א. ג'ינוברג

בקיץ שנת 1935 (נחחדש ל"א) שאין המזמור העשרים ותשעה שבספר תהילים א"א המנון כנעני צפוני עתיק שהוכשר לעבודת ישראל על ידי שהוטתה מן הבעל⁽²⁾. דעה זו מתאוששת בידי והולכת בראיות חדשות שייכסלו,

(1) כתבי אוגריט, ע' 129 ואילך; (1935) *Atti del XIX Congr. degli Orientalisti*, Roma, 1938, pp. 472-6.

(2) T. H. Gaster רואה להכריז בכתבי-עת שונים שקדם לי בכך על ידי שכתב ב-13, n. 382, *Folklore* 1933, (ואני מעתיק על פי הבאת גאסטר ב-1, n. 24, *Iraq* 1937, שאין פולקלור עצמו נמצא לי): 'several of the Old Testament Psalms (notably Ps. XXIX)

(* המאמר נדפס בלי שנויים על אחריותו של המחבר בלבד. המערכת.)